

ВІДОБРАЖЕННЯ ГЕНДЕРУ КОНТЕКСТНИМИ СИНОНІМАМИ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Семак Л. А. (Дніпро)

Нинішні гендерні дослідження в лінгвістиці постають на засадах антропології і семіотики, послуговуючись теоретичним апаратом семантики та лінгвопрагматики, зокрема концепціями Ф. С. Бацевича, Ч. Моріса, Ч. С. Пірса. Такі підходи істотно сприяють плідному вивченню мовних механізмів прояву гендеру в різних типах дискурсу.

Модерна лінгвістика розуміє гендер, як “причину того, що чоловіки і жінки по-різному використовують мову, тобто я говорю таким чином, бо я жінка / чоловік” [1, с. 225]. Відтак, наріжною проблемою сучасної мовознавчої гендерології стає опис саме тих мовних ресурсів, які використовують комуніканти, щоб репрезентувати себе як певний тип чоловіка / жінки. Джерелом для аналізу усе частіше стає художній дискурс як “комунікативна подія, що відбувається між мовцем, слухачем, читачем, спостерігачем у процесі комунікативної дії в певному часовому, просторовому й іншому контексті” [2].

Метою цієї наукової розвідки є аналіз особливостей відображення гендеру контекстними синонімами у художньому дискурсі. Джерельною базою для пошуку контекстних синонімів стали твори сучасної жіночої прози, яка репрезентує спільність і своєрідність гендеру.

Лінгвальні одиниці продукуються у художньому дискурсі індивідуумом або спрямовані на людину, яка постає у боротьбі двох основ: семіотичної та символічної. У процесі створення і сприйняття художнього дискурсу, як під час будь-якого типу комунікації, беруть участь особистості, які належать до певної спільноти – ментальної, соціальної, вікової групи, гендеру. Вони виконують особливі комунікативні ролі, упроваджують спілкувальні стратегії, через реалізацію поетапного вибору мовцем лінгвальних засобів. Комуніканти регулюють перебіг спілкування, визначають його мету й інтенційність. Усе це відбувається в тому, як мовець (автор) оформлює свої комунікативні тактики і

наміри, якими засобами мови він оформлює їх у художньому дискурсі. Тому маємо всі підстави зробити припущення про відображення гендерних ознак комунікантів через окремі лінгвальні засоби – лексичні одиниці (а отже, і контекстні синоніми). Контекстні синоніми у художньому дискурсі спроможні відбивати гендерну приналежність мовних особистостей. У дискурсі сучасної жіночої прози гендер репрезентується через такі лексико-синонімічні засоби:

1. Контекстні синоніми, що відрізняються відтінками в основному лексичному значенні: *І, як і діти, люди минулого завжди здаються нам найвними – в усьому, від костюмів і зачісок до способу думання й почування* [Музей, с. 15].

2. Контекстні синоніми, що мають спільні експресивно-емоційні оцінки: *Потім мене скинули з небес, як бридке онудало чи непотріб* [Чотири, с. 15].

3. Контекстні синоніми, що одночасно відрізняються і відтінками у значенні, і стилістичними потенціями: *Грім бив живу смереку – і жахкий вогонь здіймався попід верхи і небеса, зажерливий, як усі голодні* [Чотири, с. 14].

4. Контекстні синоніми, один з яких є авторським новотвором: *А мо, в них просто вже хватка була ослабла, як і все в тій країні було охляло й провисло перед фіналом* [Музей, с. 13].

Література

1. Маслова Ю. П. Мовна репрезентація гендеру // Наукові записки. Серія “Філологічна”. Острог : Вид-во НаУ “Острозька академія”, 2009. Вип. 12. С. 224–233.

2. Dijk Teun Van. Ideology: a multidisciplinary approach [Electronic resource] / Teun Van Dijk. London : Sage, 1998. Mode of access : <http://psvberlinlc.11ogiston.ru/mternet/bits/vandiik2.htm>.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Забужко О. Музей покинутих секретів : роман. Вид. 2-е, доп. К. : Факт, 2009. 832 с.

2. Матіос М. Чотири пори життя. Львів : “Піраміда”. 2009. 293 с.